

BOTSCHAFT DES RIDICOLAS

LACHENMANN/NESS/WALLIN

ELISABETH HOLMERTZ

KENNETH KARLSSON

"Hör....! *Tristan och Isolde*...." **Helmut Lachenmann** hade just stoppat oss efter första takten i *Got Lost*. Korta citat från olika klassiska musikverk visade sig vara invända på ett omärkligt sätt i stycket och det började alltså med Wagner. Vi var i Drøbak i juni 2015 och gick igenom stycket med Lachenmann. Oslo Sinfonietta och Christian Eggen hade inviterat Lachenmann till en konsert i Oslo med hans musik. Efter en av repetitionerna åkte några av oss till Christians hem i Drøbak, vid Oslofjorden, för att ha det trevligt med lite mat och vin. Christian hade ordnat så att Elisabeth och jag fick några timmar med Lachenmann för att gå igenom hans stycke *Got Lost*. Han kunde sitt stycke in i minsta detalj och kunde också själv utföra det textliga och alla vokal-ljud helt perfekt. Vi fick en tydlig och effektiv genomgång. Lachenmann framstod inte bara som imponerande kunnig utan också som väldigt trevlig, respektfull och omtänksam.

Den sommaren var Elisabeth och jag i en slags Lachenmann-bubbla. Vi övade i Asker Kulturskola. Skolan hade ferie, det var en varm sommar och vi hade all tid i världen. Vi övade, låg ute i gräset i pauserna, och hade det fantastiskt. Parallellt med Lachenmann jobbade vi igenom ett stort antal Schumann-sånger. Och utifrån flera olika sång-cykler satte vi ihop en egen, som vi kallade *Dichterkreis* (en blandning av Schumanns *Liederkreis* och *Dichterliebe*). Detta var naturligtvis inspirerat av Lachenmanns textbehandling i *Got Lost*. Där blandar han tre olika texter till något nytt. I slutet av sommaren spelade vi Lachenmann-/Schumann-konserten i Krakow Polen och på Ultimafestivalen i Oslo.

Jon Øivind Ness kom i full fart på början av 90-talet med några fantastiska verk. Då var musiken komplex, tät och ibland nästan överdrivet pratsam. Verken flödade ut fort och naturligt. Det gör dom fortfarande men nu är han tydligare och komplexiteten ligger på ett annat plan. Vi beställde *Meditasjon over Georges de La Tour XVII* i början av 2016 och uruppförde stycket på Only Connect-festivalen i Oslo i maj samma år. Det var en överraskning när stycket kom. Långsamt och stilla på ett sätt jag inte hört från Ness förut. Jag upplever det som en person som vandrar i ett mörkt landskap, i en skog. Pianostämman är naturen i landskapet. Känns som en film, en tv-produktion.

Röst och piano har nog alltid varit min favoritkombination av instrument. När man spelar med en sånger-

ska/sångare som lyssnar gott och kan samspela är det fantastiskt. Jag hade i många år ett samarbete med mezzosopran Hilde Torgersen. Vi beställde på 80- och 90-talet en rad verk med tanke på att förnya musiken för piano och sång. Vi önskade musik för två solister, musik med nya samtida roller för musikerna. När jag tänker tillbaka så var det nog bara **Rolf Wallin** som förstod vad vi menade. *...though what made it has gone*, från 1987, var då nåt helt nytt. Vi spelade det massor. En konsert med det stycket fungerade alltid. När vårt samarbete sedan upphörde 2003 så var jag färdig med stycket. Det var också bara Hilde och jag som hade stycket på repertoaren, detta trots att många under 90-talet såg stycket som Wallins bästa. Enligt Rolf Wallin tyckte andra sångerskor att stycket var för nytt och krävande. Det behöver en sångerska som också är toppmusiker, som kan samspela, läsa partitur, väldigt god "timing" mm och som i tillägg har de emotionella uttrycksmöjligheterna. Just det som var meningen med beställningen av stycket. Om det känns som vi är två solister i Wallins stycke så är vi i *Got Lost* av Lachenmanns mer vävda ihop till ett instrument.

...though what made it has gone är ett ungdomsverk och här är det en ung Wallin som söker nya uttryck. Tror inte Wallin hade nån klar, specifik inspiration för stycket, men *Klavierstück X* av Karlheinz Stockhausen, vokal-virtuoser som Nina Hagen och Cathy Berberian, punk, freejazz ligger nog i bakgrunden. Efter vad jag kommer ihåg så har Wallin komponerat med en dator som hjälpmedel i delar av stycket. Detta för att lägga en stomme, ett skelett, som han sedan fyllt i på fri hand. Datorer var ett nytt hjälpmedel på slutet av 80-talet även för kompositörer. Wallin hade det mest avancerade som fanns då, en Mac plus med 1 MB RAM. När jag och Elisabeth började vårt samarbete 2011 fanns stycket inte i mina tankar. Vi höll på med svensk romantik, impressionism, spelade poplåtar med sång och indisk harmonium mm. Efterhand kom vårt fokus mer och mer att ligga på samtida klassisk musik och vi spelade stycket första gången på Vinterfestivalen i Oslo 2012.

– Kenneth Karlsson

"Listen...! *Tristan and Isolde*..." **Helmut Lachenmann** had just stopped us after the first measure of *Got Lost*. Short quotes from various classical music works were seamlessly interwoven throughout the piece, beginning with Wagner. We were in Drøbak, June 2015 and were running through the piece with Lachenmann. Oslo Sinfonietta and Christian Eggen had invited Lachenmann to a concert of his music in Oslo. After one of the rehearsals, a few of us went to Christian's home in Drøbak, by the Oslo fjord, to have a nice meal and some wine. Christian had arranged for Elisabeth and me to spend a few hours with Lachenmann to go through his piece *Got Lost*. Lachenmann knew his piece down to the smallest detail and could also perform the text and all vocal sounds perfectly. We got a clear and effective preview. He came across not only as impressively knowledgeable, but also very nice, respectful, and thoughtful.

That summer Elisabeth and I were in some sort of Lachenmann bubble. We practiced at the Asker School of Visual and Performing Arts. The school was closed for the holiday, it was a hot summer, and we had all the time in the world. We practiced, would lie out on the grass during the breaks, and had a great time. Parallel to the Lachenmann, we also worked through a bunch of Schumann songs. And from several different song cycles we put together our own, which we called *Dichterkreis* (a portmanteau of Schumann's *Liederkreis* and *Dichterliebe*). This was of course inspired by Lachenmann's word "processing" in *Got Lost*, where he mixes three different texts into something new. By the end of the summer we performed the Lachenmann/Schumann concert in Krakow, Poland and at the Ultima Festival in Oslo.

Jon Øivind Ness emerged with full force in the early 90s with some fantastic works. Back then the music was complex, dense, and sometimes almost overly "talkative." The works flowed quickly and naturally. They still do, but now he is clearer and the complexity lies on another plane. We commissioned *Meditation on Georges de la Tour XVII* in early 2016 and premiered the piece at the Only Connect Festival in Oslo in May of that same year. The piece came as a surprise: slow and quiet in a way I had never heard from Ness before. I experience it as a person walking through a dark landscape, in a forest. The piano part is nature, the scenery. It feels like a movie, a TV production.

Voice and piano has probably always been my favorite combination of instruments. When you play with a singer who listens well and can interact, it's fantastic. For many years I collaborated with mezzo-soprano Hilde Torgersen. In the 80-90s, we commissioned a series of works to revitalize the repertoire for voice and piano. We wanted music for two soloists, music with new contemporary roles for the musicians. When I think back, it was probably only **Rolf Wallin** who understood what we meant. *...though what made it has gone*, from 1987, was something completely new back then. We performed it a lot. A concert with that piece always worked. When our collaboration ended in 2003, I was totally done with that piece. Furthermore, it was only Hilde and I that had the piece in our repertoires, despite the fact that many people during 90s perceived the piece as Wallin's best work. According to Rolf Wallin, other singers thought the piece was too new and demanding. It needs a singer who is also a top musician, who can interact, read scores, has very good "timing," etc., and who can also master the possibilities in emotional expression. That was exactly the intention behind commissioning the piece. If it feels as if we are two soloists in Wallin's piece, then we are more intertwined as one instrument in Lachenmann's *Got Lost*.

...though what made it has gone is an early work and here we find a young Wallin seeking new expressions. I don't think the piece is inspired by anything in particular, but *Klavierstück X* by Karlheinz Stockhausen, vocal virtuosos such as Nina Hagen and Cathy Berberian, punk, and free jazz, linger in the background. As far as I can remember, Wallin has composed with the aid of a computer in part of the work. This is to establish a frame, a skeleton, which he then filled in freely. Computers were also a new tool for composers in the late 1980s. Wallin had the most advanced computer available back then, a Macintosh Plus with 1 MB of RAM. When Elisabeth and I began our collaboration in 2011, the piece was not even on my radar anymore. We went on with Swedish romanticism, impressionism, performed pop songs with voice and Indian harmonium, etc. Afterwards, we focused increasingly on contemporary music and performed the piece for the first time at the Winter Festival in Oslo, 2012.

– Kenneth Karlsson

Några tankar från sopranen, sångerskan, vokalist. Hon med texter och undertexter, nycker och neuroser.

På den här CD'n (eller hur du nu lyssnar) är tre verk samlade. Tre verk som både bygger på och river ner delar av den traditionella "sång/piano"-besättningen. Tre verk som på olika vis handlar om det vi förlorat, utan att få något tillbaka. Tre verk som utmanar mig, sångerska och musiker, i grunden.

I *Got Lost* använder Helmut Lachenman två dikter av Fernando Pessoa ("Todas as cartas de amor são ridículas") och Friedrich Nietzsche ("Der Wanderer"), och en "arg tvättstuge"-lapp av en anonym person, som kunde varit du eller jag. Alla tre handlar om något som försvunnit; viljan att skriva kärleksbrev, viljan att gå den sanna vägen samt en livsviktig tvättkorg.

Texterna hackas upp och blir till fragment. De blandas om varandra, i varandra, över varandra. Orden klipps isär och blir till ljud utan självklar mening. Efter att ha försökt samla ihop lösa konsonanter och vokaler till någon slags ord och meningar blir "I need my laundry basket" den textrad där jag äntligen får sjunga ut med alla känslor och samtidigt vara saklig och nästan resonerande. Det är som att det andra blir för stort och svårt, för existentiellt och mystiskt. Vår förtvivlan får istället projiceras på den förlorade tvättkorgen. Den som på ett tydligt och handfast vis gör livet så besvärligt.

Rolf Wallins *...though what made it has gone* var av olika skäl lite extra svår för mig att ta mig an. Mest för att jag inte visste om jag skulle kunna leva upp till den version som Kenneth gjorde tillsammans med Hilde Torgersen för lite mer än tjugo år sedan. För mig står den inspelningen som närmast perfekt. Hilde är så närvarande när hon sjunger den – hon äger den tolkningen. Jag måste finna min alldeles egen röst i det verket, tillsammans med Kenneth. Enda sättet att göra det på: öva, öva och öva. Glömma allt jag hört och bara nöta in not för not, som om de aldrig sjungits förr. På sätt och vis förlora vetskapen om att den fanns innan jag själv började öva på den.

Osip Mandelstams episka dikt, i Wallins innerligt starka tolkning, är lätt att känna igen sig i, trots att den skrevs av en man i en helt annan livssituation än min. Men, samtidigt helt omöjlig... "Det jag säger nu, är inte sagt av mig" är en av de första raderna i verket. Det är inte

sagt av mig. Hur ska jag kunna känna igen mig i orden från en man som dog i Stalins arbetsläger, som slogs för rätten att tala, skriva? Hur ska jag kunna säga det?

Förlorat hopp, förlorat kärlek, förlorat tvättkorg, förlorade ord, förlorade toner. Både Wallin och Lachenmann sliter sönder texten och orden och de gör det inte lätt för mig som sångerska, när konsonanterna och vokaler hackas upp, byter plats med varandra, upprepas och täns ut. Det är tydligt att jag inte bara sjunger om det förlorade – själva sången och orden är också förlorade. Hittar vi något nytt? Kanske. Förhoppningsvis, ja.

I *Ness' Meditasjon over Georges de La Tour XVII* andas hela verket av att någon (jag?) har mist, eller tappat bort något. Det klingar dystert, men på många sätt passar det bra i dagar när framtiden, så som vi hade önskat att den framstått, verkar borta. Det är i alla fall min ingång till stycket: Vi står och ser på det förlorade förflutna, samtidigt som framtiden ter sig dystrare än förr. Men, det är skimrande ljus och dovt djup på samma gång. För hoppet finns där. Hoppas jag. Barockkonstnären Georges de La Tour använde ljuset för att få fram mörkret och tvärtom (*chiaroscuro*) och något av detta tas vidare både i dikten av Paal-Helge Haugen och tonsättningen av Jon Øyvind Ness.

I pianostämman händer det mesta i Jon Øyvinds melankoliska meditation. Det är där färgerna och stämningen ligger och murrar. Tonspråket är monotont, hopplöst och en smula skrämmande på samma gång. Sångstämman och texten lägger ljus och skuggor.

För att lära mig de tre verken på CD'n, behövde jag lära mig att navigera tre olika musikaliska landskap, minst tre olika språk och sätt att använda min röst. Och så, bryta isär och glömma allt jag lärt mig. Ingenstans i något av verken är det en sopran som blir ackompanjerad av pianisten, utan sången och pianot flyter ihop och blir till ett instrument. Processen med Kenneth har därför varit präglad av samarbete, kompromisslöst samarbete. Vi gör inte varsin grej och hoppas på att mötas i mitten, utan varje takt är utmejslad tillsammans. Bl.a. det gör att denna inspelningen betyder så mycket för mig.

– Elisabeth Holmertz

Some thoughts from the soprano, the singer, the vocalist. She with texts and subtexts, whims and neuroses.

On this CD (or however you listen to the music), three works are collected. Three works that both build on and tear down parts of the traditional "song/piano" instrumentation. Three works that are in different ways about what we lost, without getting anything back. Three works that basically challenge me as a singer and as a musician.

In *Got Lost* Helmut Lachenmann utilizes two poems: one by Fernando Pessoa ("All love letters are ridiculous"), one by Friedrich Nietzsche ("The Wanderer") and an "angry laundry room" note from an anonymous person who could have been you or me. All three are about something that has disappeared; the desire to write love letters, the desire to go the same way, and a vital laundry basket.

The texts are chopped up into fragments. They are mixed together, into one another, over one another. The words are cut apart and become sound without obvious meaning. After trying to gather loose consonants and vowels into some kind of words and sentences, "I need my laundry basket" becomes the line of text where I finally get to vocally release all of my feelings and at the same time be factual and almost reasonable. It's like the other thing gets too big and difficult, too existential and mystical. Our despair must instead be projected onto the missing laundry basket. The one that, in a clear and tangible way, makes life so difficult.

Rolf Wallin's *...though what made it has gone* was for different reasons a little extra difficult for me to take on. Mainly because I didn't know if my version could live up to the one that Kenneth did with Hilde Torgersen a little more than twenty years ago. To me, that recording is almost perfect. Hilde is so present when she sings it – she owns that interpretation. I had to find my very own voice in that work, along with Kenneth. Only way to do it: practice, practice, and practice. Forget everything I had heard and just bang it out note by note as if they had never been sung before. In a way, totally forget about its existence before practicing it myself.

Osip Mandelstam's epic poem, in Wallin's interpretation, has an easy familiarity to it, even though it was written by a man in a completely different life situation than my own. But, at the same time completely impossible...

"What I say now is not said by me" is one of the first lines of the work. That is not said by me. How can I feel recognition in the words of a man who died in Stalin's labor camps, who fought for the right to speak, write? How am I supposed to say that?

Lost hope, lost love, lost laundry basket, lost words, lost tones. Both Wallin and Lachenmann tear apart the lyrics and words and they do not make it easy for me as a singer, when the consonants and vowels are hacked up, exchange places with each other, repeat, and are stretched. It is clear that I am not just singing about what is lost – the song and words themselves are also lost. Do we find something new? Perhaps. Hopefully, yes.

In *Ness' Meditation on Georges de la Tour XVII*, the whole work exudes a feeling that someone (me?) has lost or misplaced something. It sounds bleak, but in many ways is appropriate for days when the future, as we had wished it to appear, seems lost. In any case, this is my entrance to the piece: We stand and look at the lost past, while the future appears darker than before. But, it is shimmeringly bright and hazy deep at the same time. For the hope is there. I hope. Baroque artist Georges de La Tour used the light to bring out the darkness and vice versa (*chiaroscuro*) and some of this is taken further in both the poem by Paal-Helge Haugen and the composition of Jon Øyvind Ness.

The piano part is where most things happen in Jon Øyvind's melancholic meditation. This is where the colors and the mood lie and ferment. The tonal language is monotonous, hopeless, and a bit scary at the same time. The vocal part and text add light and shadows.

To learn the three works on the CD, I needed to learn to navigate three different musical landscapes, at least three different languages and ways to use my voice. And then, break apart and forget everything I learned. Nowhere in any of the works is it a soprano that is accompanied by the pianist, but the voice and the piano blend together and become one instrument. The process with Kenneth has thus been characterized by collaboration, uncompromising cooperation. We do not each do our own thing and hope to meet in the middle, but every measure is chiseled together. Among other things, that makes this recording mean so much to me.

– Elisabeth Holmertz

Drei nur scheinbar inkompatible Texte, ihrer pathetischen, poetischen, profanen Diktion entkleidet, werden aus derselben Klangquelle, einer „wie auch immer“ singenden Sopranstimme, in ein intervallisch ständig sich wandelndes Klang-, Hall- und Bewegungsfeld geschickt: rufend, verspielt „trällernd“, ariosoid lamentierend: sie unterbrechen und durchsetzen einander und stecken so einen ihnen letztlich selbst fremden Raum ab, in welchem wie in allen meinen Kompositionen Musik in „ausdrucks“-loser Heiterkeit und so der diese drei Texte verbindenden transzendenten, gottlosen Botschaft des „ridicolas“ bewußt über sich selbst nachdenkt.

– Helmut Lachenmann
Trarego, 13. Januar 2010

GOT LOST (2007/08)

HELMUT LACHENMANN (*1935)

I. Der Wanderer

Text: Friedrich Nietzsche (1844–1900)

from *Die fröhliche Wissenschaft*.

Scherz, List und Rache. Vorspiel in deutschen Reimen, Chemnitz 1882

Kein Pfad mehr! Abgrund rings und Todtenstille!
So wolltest du! Vom Pfade wich dein Wille!
Nun, Wanderer, gilts! Nun blicke kalt und klar!
Verloren bist du, glaubst du an Gefahr.

I. The Wanderer

English translation: Verboo

The path is gone! Abyss and deathly hush
loom all around!
You wanted this! Your will strayed from the path!
Now, Wanderer, this is it! Now gaze upon it all,
cold and clear!
Believe in danger now, and you are lost.

A verdade é que hoje
As minhas memórias
Dessas cartas de amor
É que são
Ridículas.

(Todas as palavras esdrúxulas,
Como os sentimentos esdrúxulos,
São naturalmente
Ridículas)

II. All love letters are ridiculous

English translation: Verboo

All love letters are
Ridiculous.
They wouldn't be love letters were they not
Ridiculous.

In my time I too wrote love letters,
Just like the others,
Ridiculous.

Love letters, if there's love,
Have to be
Ridiculous.

But, in the end
It's only those who never wrote
Love letters

II. Todas as cartas de amor são ridículas

Text: Fernando Pessoa (1888–1935)

(under the pseudonym Álvaro de Campos)

Todas as cartas de amor são
Ridículas.
Não seriam cartas de amor se não fossem
Ridículas.

Também escrevi em meu tempo cartas de amor,
Como as outras,
Ridículas.

As cartas de amor, se há amor,
Têm de ser
Ridículas.

Mas, afinal,
Só as criaturas que nunca escreveram
Cartas de amor
É que são
Ridículas.

Quem me dera no tempo em que escrevia
Sem dar por iso
Cartas de amor
Ridículas.

Who are
Ridiculous.

If only I could go back
To when I wrote love letters
Without realising how they are
Ridiculous.

But today in truth
My memories
Of those love letters
Are what is
Ridiculous.

(All words of more than three syllables,
And the corresponding feelings,
Are naturally
Ridiculous).

III. Got Lost – Annonce

Note in the elevator at Villa Walther
in Berlin-Grünnewald, ca. 2001/02

Today my laundry basket got lost.
It was last seen standing in front of the dryer.
Since it is pretty difficult to carry the laundry with-
out it I'd be most happy
to get it back.

MEDITASJON OVER GEORGES DE LA TOUR XVII (2016)

JON ØIVIND NESS (*1968)

Meditasjon XVII

Tekst: Paal-Helge Haugen (*1945)

fra *Meditasjonar over Georges de La Tour*,
J.W. Cappelens forlag 1990

Det er langt mellom oss. Vi held avstanden, glir unna,
det er best slik. Vi har våre egne vegar, vil ikkje sjå,
bli sedde. Det hender at nokon skrik i mørkret, halvt ulv,
halvt ukjend fugl. Eitt kort skrik, ikkje meir. Stundom
glimt av ein bøygde skapnad under ribba tre, kan hende
uformeleg avtrykk etter ein fot i det feite mudderet
rundt fyllplassane. Stundom ein heit pust i kompakt natt,
streif av arm eller hand, eit rykk av nokon som lar seg
søkke attende i mørkret vi alle kjem frå. Mørkret omfamnar
oss, tar oss, trenger inn i oss. Blir der til morgonen kjem.
I grålysinga kan det kome flytande restar av fjerne røyster
med eit gløymt språk, brotne bilete av andlet, musikk,
sorg, opne sletter, byar, lausrevne delar, blendande lys.
Alt er lenge sidan. Smuldra minne utan meining. Lenge sidan
vi samlast utanfor den jernslåtte byporten, plukka opp
utslengde restar av føde, trevlar, dyrisk avfall; snudde oss
bort i skam og fylte munnen, lukka augo, svelgde. Seinare
mumla vi lågt til kvarandre, til våre spedalske sjeler.

Meditation XVII

English translation © 2013 by Roger Greenwald.

From Paal-Helge Haugen, *Meditations on Georges de La Tour*,
(Toronto: BookThug/Book*hug, 2013)

Far apart. We keep our distance, slide past,
it's best that way. We have our own paths, don't want to see,
be seen. Now and then someone screams in the darkness, half wolf
half unknown bird. One short cry, nothing more. Sometimes
a glimpse of a stooped form under stripped trees, or maybe
a shapeless impression left by a foot in the greasy mud
around the garbage dumps. Sometimes a hot breath in compact night,
touch of arm or hand, the twitch of someone letting himself
sink back into the darkness we all come from. The darkness enfolds us,
takes us, permeates us. Remains there until morning.
The gray dawn can bring floating remnants of distant voices
in a forgotten language, broken images of faces, music,
sorrow, open plains, cities, torn-off bits, dazzling lights.
Everything long ago. Crumbled memories without meaning. A long time
since we gathered outside the iron-hinged gate to the city, picked up
cast-off scraps of food, of flesh, animal garbage; turned away
ashamed and filled our mouths, shut our eyes, swallowed. Later
we murmured quietly to one another, to our leprous souls.

...THOUGH WHAT MADE IT HAS GONE (1987)

ROLF WALLIN (*1957)

НАШЕДШИЙ ПОДКОВУ

Осип Эмильевич Мандельштам 1891–1938)

Whoever Finds a Horseshoe (excerpts)

Osip Emilyevich Mandelstam (1891–1938)

English translation: Burton Raffel (1928–2015)

[2:59]

что — — го- — что

что — Т — что я сейчас — что — сейчас — что я —

То, что я сейчас го-

[3:51]

говору — гово — сейчас говорю, говорю не я

[4:16]

А вырыто из земли,

подобно зернам окаменелой пшеницы.

земли — под- — подобно

подобно зернам окаменелой пшеницы.

and answering to any touch, "Yes," and "No".

[4:49]

Она отмечена среди подруг повязкой на лбу,

Будь то близость — близость мужчины,

strong, too strong, perhaps a man's presence,

что я сейчас говорю, говорю не я

[5:15]

Исце- — Исцеляющей

Исцеляющей от беспамятства, слишком сильного одуряющего

запаха Будь то близость мужчины

[5:35]

perhaps the smell of some powerful animal's fur

Или запах шерсти сильного зверя

сильного — сильного зверя

[*silent:*] Или просто дух чобра, растертого между ладоней.

[6:15]

— что я сейчас говорю, —

the smell

— говорю не я

the presence

— you can't leave it,

you can't leave it, and it's hard to

get in. it's hard

[7:21]

Our time rang like a golden globe,

cast hollow, held by no one,

and answering to any touch, "Yes," and "No".

По — Полая, литая, никем не поддерживаемая,

На всякое прикосновение отвечала «да» и «нет».

[7:58]

Так ребенок отвечает:

«Я дам тебе яблоко» — или: «Я не дам тебе яблоко».

И лицо его — точный слепок с голоса, который произносит эти

слова. «да» и «нет»

The way a child answers:

"I'll give you the apple," or "I won't give you the apple."

Эра звенела, как шар золотой,

I was wrong, I lost the way, my count went bad.

[10:08]

[*the words of the following three lines, jumbled*]

Конь лежит в пыли и храпит в мыле,

Но крутой поворот его шеи

Еще сохраняет воспоминание о бере с разбросанными ногами,

what — say- what

What, th- — What I'm now - What - now - What I'm -

That what I'm now sa-

saying — sa- — saying, now, is not being said by me,

it's dug from the ground,

like grains of petrified wheat.

ground — li- — like

like grains of petrified wheat.

На всякое прикосновение отвечала «да» и «нет»

marked off by a headband

perhaps a man's presence

слишком сильного , Будь то близость мужчины

What I'm saying, now, is not being said by me,

cu- — cures —

that cures frenzy, a stupefying scent, strong, too

strong perhaps a man's presence

Или запах шерсти сильного зверя,

perhaps the smell of some powerful animal's fur

powerful — powerful animal

or only the breath of mint, rubbed between palms.

What I'm saying, now —

запах

— is not being said by me

близость

— Из него нельзя выйти,

Из него нельзя выйти, а в него трудно

бойти трудно

Эра звенела, как шар золотой,

Полая, литая, никем не поддерживаемая,

На всякое прикосновение отвечала «да» и «нет».

hol- — cast hollow, held by no one,

and answering to any touch, "Yes," and "No".

The way a child answers:

"I'll give you the apple," or "I won't give you the apple."

And as he speaks his face perfectly mirrors his voice.

"Yes," and "No".

Так ребенок отвечает:

«Я дам тебе яблоко» — или: «Я не дам тебе яблоко».

Я сам ошибся, я сбился, запутался в счете.

Our time rang like a golden globe,

A horse in the dust, snorting a lather,

but the steep bend of his neck

remembers running with legs flung out —

—
[10:51]
but the steep bend of his neck
remembers running with legs flung out
not just four of them
but as many as the stones in the road
all renewed in four shifts ‘
in proportion as hot hooves pushed off the ground.
as hot hooves pushed – pushed off the ground – hooves pushed
[11:34]
Когда их (было) не четыре,
А по – А по чи- – А по чис- по числу камней до- до – дороги,
по числу – чис- – четыре

[12:46]
Человеческие губы, которым больше – –
С чего начать?
Так
Нашедший подкову
Сдувает с нее пыль
И растирает ее шерстью, пока она не
заблестит;

Human lips with nothing left to say
keep the shape of the last word spoken,

То, что я сейчас говорю, говорю не я,
it's dug from the ground,
like grains of petrified wheat
[13:54]
flat cakes of copper, gold, bronze,
lie in the ground, all equal.
here are the teeth-marks.
С чего начать?

[14:31]
Время срезает меня, как монету
Where to begin, with what?

[15:34]
and then
he hangs it over the door
to rest,
never again to strike sparks out of flint.

С чего – С чего начать?

Но крутой поворот его шеи
Еще сохраняет воспоминание о бере с разбросанными
ногами, Когда их было не четыре,
А по числу камней дороги,
Обновляемых в четыре смены,
По числу отталкиваний от земли
Пышущего жаром иноходца.
Отталкиваний – отталкиваний от земли – отталкиваний

not just four of them
as – as ma- – as many – as many as the stones in the ro- –
road as many – ma- – four –

Human lips with nothing – –
Where to begin?
So
whoever finds a horseshoe
blows off the dust
and rubs it with wool, and it shines,

Человеческие губы, которым больше нечего
сказать, Сохраняют форму последнего сказанного
слова,

What I'm saying, now, is not being said by me,
А вырыто из земли,
подобно зернам окаменелой пшеницы.

Разнообразные медные, золотые и бронзовые
лепешки С одинаковой почестью лежат в земле,
оттиснул на них свои зубы.
Where to begin?

Time cuts me down like a clipped coin
С чего начать?

Тогда
Он вешает ее на пороге,
Чтобы она отдохнула,
И больше уж ей не придется высекать искры из
кремня.

Where to – Where to begin?

KARLSSON - HOLMERTZ

Kenneth Karlsson och Elisabeth Holmertz arbetade tillsammans för första gången 2005 i Henrik Hellstenius' opera *Ophelias: Death by Water Singing*.

De började sitt samarbete som duo med att spela och framföra skandinavisk romantisk musik, men arbetar numera inom ett stort musikaliskt spektrum. En väsentlig del av deras arbete är nutida klassisk musik och samarbete med vår tids ledande tonsättare, som Helmut Lachenmann, Klaus Lang, Rolf Wallin, Carola Bauckholt m.fl. Duon har också ett brinnande intresse för lieder, skandinavisk romantik och att framföra känd musik på nya och annorlunda sätt, som Bob Dylan, Josephine Foster etc, tillsammans med Karlssons indiska harmonium.

Karlsson-Holmertz har även bildat gruppen Vollen United. En genre-överskridande grupp med fokus på barock och samtida musik. De uppträder med olika besättningar. Gruppen består av Fredrik Bock (teorbe), Per Buhre (barockviolin), Karin Hellqvist (violin), Poul Høxbro (low-whistle) samt Kenneth Karlsson (indiskt harmonium) och Elisabeth Holmertz (sopran och elektronik).

Kenneth Karlsson and Elisabeth Holmertz worked together for the first time in 2005 in Henrik Hellstenius' opera *Ophelias: Death by Water Singing*.

They began their collaboration as a duo playing and performing Scandinavian romantic music, but currently work within a large musical spectrum. A primary part of their work is today's classical music and collaboration with leading pioneers of our time such as Helmut Lachenmann, Klaus Lang, Rolf Wallin, and Carola Bauckholt, among others. The duo also has a passion for lieder, Scandinavian romanticism, and performing popular music (like Bob Dylan, Josephine Foster, etc.) in new and different ways, together with Karlsson's Indian harmonium.

Karlsson-Holmertz also created the group Vollen United, a genre-crossing group focused on baroque and current music, made up of various instrumentations. Members include Fredrik Bock, theorbo; Per T. Buhre, baroque violin; Karin Hellqvist, violin; Poul Hexbro, low whistle; along with Kenneth Karlsson, Indian harmonium; and Elisabeth Holmertz, soprano and electronics.

KENNETH KARLSSON

PIANO

Kenneth Karlsson föddes i Åmål. Han började spela elbas med några kamrater i 17-årsåldern men blev efter en tid flyttad över på piano av samma vänner. Samtidigt med att spela i olika rock/jazzgrupper väcktes intresset för klassisk musik och han började på Musikkhøgskolen i Oslo efter några år. Vidare studier i Nederländerna. Sen dess har Karlsson arbetat som pianist inom samtida klassisk och klassisk musik. På 80- och 90-talet var han medlem i grupper som Ensemble K4, Oslo Sinfonietta, Aquarius och har haft ett över 20 år långt samarbete med mezzosopranen Hilde Torgersen. Han har också spelat i flera improvisationsgrupper genom åren, senast i kvartetten Point 4 med Jon Balke, Ingar Zach och Bjørn Rabben.

Kenneth Karlsson är sedan 1989 pianist och konstnärlig ledare i Cikada. Karlsson har en duo med sopranen Elisabeth Holmertz och tillsammans leder de gruppen Vollen United, en experimentell genre-överskridande grupp som blandar barock samtida-klassisk, pop, improvisation.

Kenneth Karlsson har turnerat världen över och spelat in en rad CD-skivor. 2001 fick han en Grammy för sin solo-CD *sofferte onde serene*. 2005 fick Karlssons ensemble Cikada, Nordiska Rådets musikpris. Han har också arbetat med video, dans, multimedia och står bakom en mängd beställningsverk och urupföranden. Karlsson har samarbetat med musiker och kompositörer som Klaus Lang, James Dillon, Carola Bauckholt, Liza Lim, Bent Sørensen, Richard Barrett, Rolf Wallin. Karlsson spelar även indisk harmonium och synthesizer.

ELISABETH HOLMERTZ

SOPRAN/SOPRANO

Sången och Elisabeth Holmertz valde varandra när Elisabeth som 8 år gammal flicka hade sett Rossini's *La Cenerentola* på Stora Teatern i hemstaden Göteborg. Målet och drömmen var då att bli operasångerska, stå på scen med tjusiga kostymer och sjunga överjordiskt vacker musik. Vägen gick, ganska rakt, via musikklasser, musikgymnasium, musikvetenskap, musikhögskola (Oslo) och musikhögskola igen (Köln). Någonstans försvann drömmen om att bli just operasångerska för att istället bli "bara" sångerska. Denna sångerska fann sin röst främst i den improvisatoriska musiken från 1600-talet och den komplexa musiken från idag. Där, i spännet mellan dessa ytterpunkter balanserar hon. Eller, hon hoppar mellan genrer, stilar och uttryck och sjunger både lutsånger, experimentell opera, barockopera, opera för bebisar och avantgarde samtidsmusik.

Hon har varit solist med bl.a. Concerto Copenhagen, Cikada, Kringkastingsorkestret och Danmarks Radios Underholdningsorkester, men mest av allt håller hon av sina egna projekt; ensemble Odd Size, som bland annat gör en version av Händels *Messias* för bara fyra musiker; Vollen United med Kenneth Karlsson, som kryssar gränser mellan nytt och gammalt; sina fasta samarbeten med flöjt- och trumkonstnären Poul Høxbro och lutenisten Fredrik Bock; ny musik och impro med harpisten Sunniva Rødland och slagverkaren Sigrun Rogstad Gomnæs. Elisabeth har också sjungit i Rolf Erik Nyströms ensemble *Oriental Winds of the Baroque*, som utforskar den europeiska barockmusikens ursprung. I tillägg bör vi nämna hennes täta samarbeten med komponister som Henrik Hellstenius, Rebecka Ahvenniemi, Jenny Hettne, Tansy Davies, Julian Skar, Maja Ratkje, Eivind Buene m.fl.

Sedan 2020 innehar hon en PhD i konstnärlig forskning vid Norges musikkhøgskole. Här undersökte hon sina egna olika konstnärliga roller, samt strälvade efter att utvidga ramen för vad vi förväntar oss av den klassiskt skolade sopranen, genom att framföra samtliga roller i Monteverdis opera *L'Orfeo*.

www.elisabethholmertz.com

Kenneth Karlsson was born in Åmål, Sweden. He began playing electric bass with a few friends when he was around 17 years old, but was eventually assigned to the piano by those same friends. While he was playing in different rock/jazz groups he became interested in classical music and after a few years began his studies at the Norwegian Academy of Music in Oslo, with further studies in the Netherlands. Since then, Karlsson has worked as a pianist within classical and modern classical music. In the 80s and 90s he was a member of groups such as Ensemble K4, Oslo Sinfonietta, Aquarius, and has worked with mezzo-soprano Hilde Torgersen for more than 20 years. He has also played in several improvisational groups throughout the years: most recently the quartet Point 4 with Jon Balke, Ingar Zach, and Bjørn Rabben.

Kenneth Karlsson has been the pianist and artistic leader of Cikada since 1989. Karlsson is also part of a duo with soprano Elisabeth Holmertz and together they lead the group Vollen United, an experimental genre-crossing ensemble blending baroque, current classical, pop, and improvisation.

Kenneth Karlsson has toured around the world and has recorded a number of CDs. In 2001 he received a Spellemannpris (Norwegian Grammy Award) for his solo CD *sofferte onde serene*. In 2005, his ensemble Cikada received the Nordic Council Music Prize. He has also worked with video, dance, and multimedia, and is behind many commissions and premieres. Karlsson has collaborated with musicians and composers such as Klaus Lang, James Dillon, Carola Bauckholt, Liza Lim, Bent Sørensen, Richard Barrett, and Rolf Wallin. Karlsson also plays the Indian harmonium and synthesizer.

Singing and Elisabeth Holmertz chose each other after an 8-year old Elisabeth saw Rossini's *La Cenerentola* at the Grand Theatre in her hometown of Gothenburg. Her goal and dream was to become an opera singer, stand on stage in fancy costumes, and sing otherworldly, beautiful music. Her path was a pretty straight one, through music lessons, music high school, musicology studies, a conservatory (Oslo), and a conservatory again (Cologne). Somewhere, the dream of becoming an opera singer waned and was transformed into becoming "just" a singer. This singer found her voice mainly in the improvisational music of the 17th century and the complex music of today. It's there, in the space between these extremes, she balances. Or better, she jumps between genres, styles, and expressions: singing not only lute songs and baroque opera, but experimental opera, opera for babies, and avant-garde contemporary music.

She has been a soloist with Concerto Copenhagen, Cikada, and both the Norwegian and Danish Broadcasting Orchestras, however she cherishes most her own projects: ensemble Odd Size, who, among other things, performs a version of Handel's *Messiah* for only four musicians; crossing the boundaries between new and old in Vollen United with Kenneth Karlsson; ongoing collaborations with flute and drum artist Poul Høxbro and lutenist Fredrik Bock; and new music and improvisation with harpist Sunniva Rødland and percussionist Sigrun Rogstad Gomnæs. Elisabeth has also sung in Rolf Erik Nyström's ensemble, *Oriental Winds of the Baroque*, which explores the origins of European baroque music. We should also mention here her close collaboration with composers such as Henrik Hellstenius, Rebecka Ahvenniemi, Jenny Hettne, Tansy Davies, Julian Skar, Maja Ratkje, and Eivind Buene, among others.

In 2020 she completed a PhD in artistic research at The Norwegian Academy of Music. Here she explored her own varied artistic roles, while striving to expand the boundaries of what is expected from a classically trained soprano by performing all of the roles in Monteverdi's opera, *L'Orfeo*.

www.elisabethholmertz.com

HELMUT LACHENMANN (*1935)

1 GOT LOST (2007/08)___27:00

JON ØIVIND NESS (*1968)

2 MEDITASJON OVER

GEORGES DE LA TOUR XVII (2016)___16:53

ROLF WALLIN (*1957)

3 ...THOUGH WHAT MADE IT

HAS GONE (1987)___16:30

RECORDED IN SOFIENBERG CHURCH, OSLO.
24-26 JANUARY AND 25-26 SEPTEMBER 2018

PRODUCER: VEGARD LANDAÅS

BALANCE ENGINEER: THOMAS WOLDEN

EDITING: VEGARD LANDAAS

MASTERING: THOMAS WOLDEN

PIANO TECHNICIAN: TONE TORINE RØIMÅL

BOOKLET NOTES: KENNETH KARLSSON / ELISABETH HOLMERTZ

ENGLISH TRANSLATION: LEANN CURRIE

BOOKLET EDITOR: HEGE WOLLENG

COVER DESIGN AND PHOTOS:
ANNA-JULIA GRANBERG / BLUNDERBUSS

THIS RECORDING HAS BEEN MADE POSSIBLE WITH SUPPORT FROM:
ARTS COUNCIL NORWAY / THE AUDIO AND VISUAL FUND
CREO - THE UNION FOR ARTS AND CULTURE
FUND FOR PERFORMING ARTISTS
NORWEGIAN SOCIETY OF COMPOSERS

LAWO
CLASSICS

LWC1217 © 2022 LAWO © 2022
LAWO CLASSICS www.lawo.no